

BOTVIDSBYGDEN

ORGAN FÖR BOTKYRKA HEMBYGDSGILLE

Fittja Wårdshus. I den gamle godhe Kroghen.

På initiativ av dåvarande Lands-
hövdingen över Uppland dit också
Botkyrka hörde, inrättades av
Rådmannen i Stockholm, Gustaf
Mattsson en godh kkrogh jämte
skjutshåll, förmedelst vilken så
Stockholms som Tellie hestar kunne
blifva aflöste.

Många äro de som gästet Fittjas
berömda Wårdshus under gångna sek-
ler. Folk av alla stånd har rastat
här. Kungligheter, adel, präster,

borgare och förbönder.

Till fotgängarnas skara hörde:
vandrande hantverkare och gesäller,
gårdsfarihandlare, skärslipare, lump-
samlare, spelemän och löskekarlar,
trollkunniga finnar, förrymda solda-
ter, djäknar på sockengång och för-
fallna studenter. Bönder med sina
höskrindor, västgötaknallar, klövjan-
de hemslöjdsalster och Smålänningar
forslande humle etc.

Fittja gård

DEN 6 APRIL HADT FORNMINNESKOMMITTÉN EN RUNDTUR I BOTKYRKA.

Avsikten var att fotografera de gamla byggnader som ännu finns kvar där Botkyrkastaden skall byggas upp under de närmaste 5 åren.

Alltså startade vår fotograf Sten Karsbrink, Georg Malmkvist och Gillets ordf. Gunnar Lindström vid Fittja där vi först gjorde ett besök i det gamla Wärdshuset.

Den älskvärda ägarinnan och värdinnan fröken Ingrid Vedberg hälsade oss välkomna och erbjöd oss att fotografera interiörer och exteriörer såväl den gamla tingsalen som festvåningarna och källarregionerna där de gamla fängelsesällerna ännu finns kvar sedan tings tiden på Fittja.

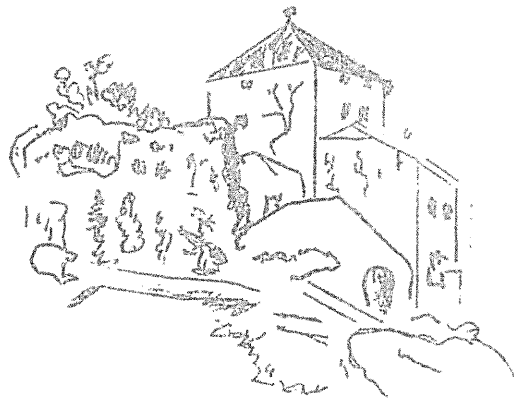
När ett 20-tal bilder tagits bjöd värdinnan fröken Vedberg på kaffe med landgång samt överlämnade till var och en av oss en förenämlig folder som handlade om Then gamle godhe Kroghen.

Nästa mål för fotografering var Fittja Corps-de logi, en stilfull empirebyggnad i 2 våningar med alltan uppburen av pelare. Här blev vi mycket väl emottagna av Dr. Kärger. Sedan en del vackra interiörer tagits rekommenderade dr. Kärger oss att ta bilder av den gamla manbyggnaden Ängsgården uppförd 1718-och är Fittjas äldsta bevarade boningshus i 2 våningar. Byggnaden bebos nu av Dr. Kärgers syster fru Lena von Strauss som var mycket intresserad av Gillets verksamhet. Förutom de många vackra

interiörerna togs även en bild av ett utsökt vackert portrett av L.M. Eriess.

Fären gick vidare till Botkyrka kyrka där Klockargården, Älderdoms-hemmet och den gamla Kyrkskolan förevigades med exteriörbilder.

Som avslutning togs bilder även i Tumba av det nya Älderdomshemmet Allegården.

FOLKDANSLAGET I NYKÖPINGSBUS.

Den 17/2 68. samlades vi vid Tumba station. I 4 bilar, som välvilligt ställts till förfogande av resp. Bilägare, styrde vi mot Nyköping för att bevista stadens folkdanslags samlkväm på Nyköpingshus.

Hälften av styrkan, som tyvärr hade litet svårt med kartläsningen, gav sig av mot Göteborg. (Är det så svårt att se skillnad på Göteborg och Nyköping?). Efteråt var dom ju förstas bara tvungna att tanka. Väl framkomna till torget letade vi oss ner till slottet och in på borggården. Efter avklädning och diverse besök gjorde vi ett något städad intåg i Gästabudsalen. Med tanke på vissa "herrar" en gång ej kom ut därifrån, var det ej undra på om knäna darrade något i det ta historiska rum. När man letat reda på sin bordskavaljer resp. dam, (min var från Oxelösund, andra var fega och tog för säkerhets skull en ur vårt eget lag) var det bara att känna sig som hemma.

Sedan vi bänkat oss, och det meddelats att Sverige spelat oavgjort mot Tjeckerna, började vi hugga in på mackorna, som var något yngre än slottet men väl så kraftiga i kanten (möjligen var kniven slö). Nåväl några lyckades ju klämma en till senare på kvällen, gissa vilka? Efter väl genomförd supé med allsång spelades det

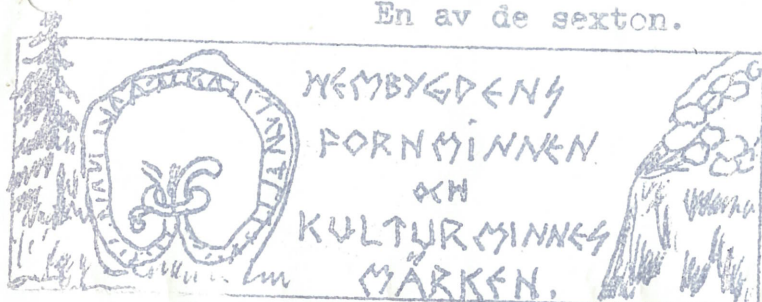
upp till vals av ett flertal
spelmän. Under ett evigt räknande
av ett, två, tre lyckades jag ge-
nomföra denna utan att trampa nå-
gon på tårna. Hurraaaaa! Sedan
dansade vi hela kvällen och med
pauser dessemellan efter behag, då
det blev beska kommentarer i van-
lig ordning. O! jag måste rappor-
tera det var kort-kort på kort -
tjockt vilken syn! (Jag hade ej
kortbyxor, tji va!)

Kvällen avslutades med kaffe
och dopp varefter det blev hemfärd.

Lika gott jag säger jag åkte hem
tidigare, för det får jag väl i
halsen i alla fall. Men till nästa
år igen åker jag tillbaka till dem
ty det har jag lovat

Ursäkta svenskan,
hon är bra ändå.

En av de sexton.

Med Sven-Gunnar på Arkeologiska
upptäckter i Botvidsbygden.

ÄLVKVARNAR.

I slutet av mars har Sven-Gunnar
Broström åter funnit Älvkvarnar.
Denna gång i närheten av Alby
Grindstuga. Upptäckten gjordes ge-
nom att undanröja mossor och gräs-
torv på en berghäll vid kanten av
ett odlingsbart fält. I skogen
norr om fältet finnes även ett
mycket gammalt gravfält som också
är en upptäckt av Sven-Gunnar.

Ännu en kvarnsten har Sven-Gun-
nar funnit vid torpet Mosstorp
c:a 1 km. nnv. Uttrans sjukhus.

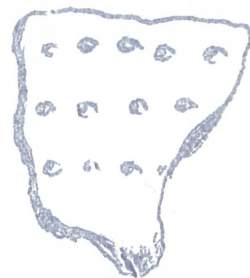
STENOLDERSBOPLATS.

Bland de omkring 2000 åldriga
fornminnesmärken som ännu finns
kvar i vår bygd har upptäckten av
boplatser från stenåldern varit

mycket sparsam. Den första som upp-
täcktes var den vid Eklundshov d. 22
nov. 1967.

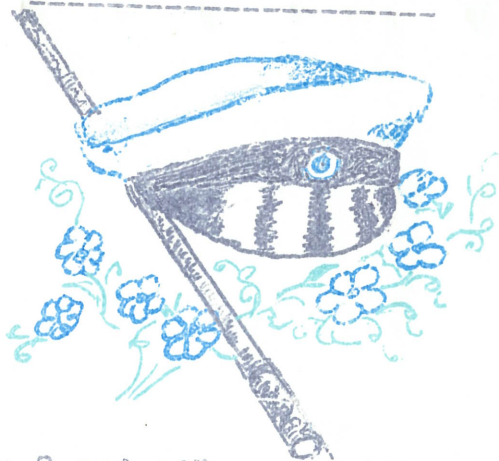
Den andra upptäcktes av Sven-Gunnar
Broström under en skogspromenad i slutet
av mars 1968.

Vid en tillsynes lämplig plats på
berget omedelbart norr om torpet Ster-
dal i Tullinge hittade Sven-Gunnar en
krukskärva av samma
typ som man funnit
vid en stenåldersbo-
plats i Grödinge.

Sven-Gunnar under-
rättade Landsantikva-
rien Alf Nordström
om fyndet och den
6 maj gjorde Lands-
antikvarien tillsam-
mans med Sven-Gunnar ett besök på
platsen där det konstaterades
riktigheten av att här verkligen har
existerat en stenåldersboplatz.

I början av maj har Arkeologerna
åter börjat sina undersökningar på
Albyberget. F.n. håller man på att
undersöka de gamla rösen på bergets
högsta nivå.

Den 8 maj sjöng vi om "Studentens
lyckliga dag". Det var då Ingrid
Strömberg en av våra medlemmar tog
studenten.

Ingrid som med liv och lust deltar
i Folkdansen hyllades hjärtligt av
folkdanslaget som i sina granna dräk-
ter uppvaktade i hennes trevna hem
på Älgentorpsvägen i Tullinge där
föräldrarnatornat till fest för
släkt och många vänner.

Studenten

önskar vi en lycklig framtid
Botkyrka Hembygdsförening.

Vid pingst är enligt
gamla märken tre
ting vissa

Pingstflykt Pingstgille och Pingstbrud

I flera hundra år har det varit sed att "samlas till pingstvall". I vårt nordliga land står naturen grann vid pingst. Snön och isen har smält, mellan de ljusgröna hagarna slingrar sig åkrarna, inrutade i olika färger. Vallarna står ännu gula bredvid vintersädens kraftiga grönska, och med ett violett dis över den mustiga jorden väntar träden på såningsmannen.

Man gav sig ut i naturen på pingstvall med familj och matsäck, helst till någon plats, där man sedan uråldriga tider brukar samlas, de gamla hedniska offerplatserna. Västgötarna for till Almön i Hornborgasjön, smålänningarna till Kevershäll, ett berg i Mönsterås, skåningarna till Bäkeberg eller Romeleåsen och medelpadsborna till Nolby knöl vid Sundsvall. Bohuslänningarna for ut på holmarna för att leta vilda fåglars ägg. Utfärden varade hela dagen under spel och dans. Det hörde till att någon var utklädd till Pingstkung i

blommor och grönt, och man gjorde käppar av rönn eller hassel, som skalades utom handtaget, och försågs med spiralband, målades med albark.

Pingstgillet började man förbereda redan på Valborgsmässoafton, då ungdomen tågade från gård till gård och sjöng maj. Man hade med sig blomsterklädda gillesgorgar, så stora, att man måste vara två för att bära dem, var man samlade gåvor. Bärarna var klädda i blå och vita dräkter med blommor. Först i tåget kom fanbärare och därefter spelmännen. Som tack för uppvaktningen fyllde gårdarnas kvinnfolk korgarna med traktering till gillet. Det kunde vara både vetebröd, hårt och mjukt rågbröd, ägg, smör, ost, fläsk, kött och gryn. Vad som inte fick saknas var bovete, vars trekantiga frukt användes till gryn. Man hade en "ärnskår" /ärendeskar/ med sig, vars uppgift var att tacka för gåvorna i ett tal, ju obegripligare, desto finare. Far och mor inbjöds till gillet, om inte gåvorna varit för snålt tilltagna.

Byns småpojkar fick inte vara med ungdomen utan gav sig ut på egen hand. Deras uppgift var att riva ned kråk-

och skatbon på gårdarna, en lov-
vård syssla med tanke på de far-
liga fienderna till små kyckling-
ar och gässlingar, som fanns så
gott om vid pingst. Pojkarna
sjöng tiggerverser och belönades
även de med gåvor.

På pingstdagens eftermiddag
gick gillet av stapeln, varvid
man festade på korgarnas innehåll.
Sedan man stillat hungern, vidtog
lek och dans.

Av pingstfestligheternas var
bröllopet det viktigaste. Man ko-
rade en pingstbrud och hennes
brudgum. Det var vissa svårighe-
ter att finna de rätta, ty enligt
gammal vidskepelse blev en flicka,
som klätt ut sig till brud "på
låtsas", aldrig gift. Men med
rikliga bröllopsgåvor brukade sa-
ken ordna sig, och en strålände
bröllopsfest med både brudevenner,
tärnor och annan brudestass fick
man vara med om. Det blev ett tok-
roligt upptåg som så småningom
urartade till stor förargelse för
kyrkans män. Ofta hände emeller-
tid, att låtsasbröllopet gav upp-
hov till en varaktigare förbin-
delse, och seden kanske är ur-
sprunget till de många pingst-
bröllopen.

Blev det allvar av, kom bröl-
lopsbesvärens tid. Redan att be-
stämma dag för bröllopet var be-
svärligt. Måndag, onsdag och fre-
dag passade inte. De var svrätt-
ningsdagar och bringade ingen
lycka med sig. Tillrustningen
till bröllopet borde gå raskt, och
ville man, att det skulle bli ord-
ning i nya hemmet, fick man inte
slamra med grytor och kärl. I fle-
ra veckor före bröllopet brygg-

des, slaktades och bakades. Dyrt ble-
det. På en gård avlörpte det sällan
med mindre än ett par oxar samt några
feta får och svin. Dessutom gick det
åt dryckjöm i tunntal.

Dagen före bröllopet infann sig br-
den i prästgården för att klädas av
prästfrun, som för detta ändamål för-
varade allsköns elegans. Under det
bruden kläddes, hade hon en tallrik
med förfriskningar bredvid sig som
hon åt av för att inte bli för snål
matmor. Den förtänksamma modern hade
sytt in en slant i brudskorne, för
att pengar aldrig skulle tryta. Kläd-
seln tog så grundlig tid, att bruden
måste ligga eller snarare sitta kvar
i prästgården över natten. Hennes ele-
gans tillät ingen bekvämare ställning.

En viktig sak var, att första
gången bruden satte sig ned, sedan
hon var färdigklädd, borde hon vara
på det klara med hur många barn hon
önskade. Det var bara att sitta på
rätta antalet fingrar, till de domnad
högra handen för pojkar och vänstra
för flickor. I Nordiska museets folk-
sedsarkiv kan man inhämta följande:
"Detta bör hon noga iaktaga, att icke
ödet må glömma sig, men med stor var-
samhet, att hon därvid må göra lagon"

De inbjudna manliga gästerna samlades på bröllopsdagens morgon i brudgummen hem, varefter de ridande i full galopp, tre i varje led, begav sig till prästgården för att hämta bruden. När brudgummen anlönt med sina svenner, gick bruden ut, omgiven av tjänarna för att visa sig för den beundrande allmänheten. Och grann var hon! Klädd i svart sidenklänning, behängd med pärlor och prydd med konstgjorda blommor. Bland en mängd lösa korkskruvslockar, oftast av olika färg med hennes eget hår, satt den ståtliga brudkronan, över vilken fotshöga blå och röda plymer vajade. Det har hänt, att då bruden själv inte ägt sådana, hon lånat en mångfärgad dammvippa i närmaste herrgård. Från kronan hängde slöja och från skärpet två sidenhalsdukar en på vardera sidan. I handen höll hon handskar och näsduk, på skorna var det spännan.

Vid uppbrottet till kyrkan gick först spelmännen, som spelade en gånglåt, därefter brudgummen och alla karlar, ridande tre och tre i ledet. Brudgummen hade lågrock med stora fickor bak, ur vilka dinglade en silkesnäsduk ur vardera. Han hade knäbyxor med strumpband, gula handskar och en blomsterkvast i bröstet. Prästen red bland karlarna, om hans ålder tillät honom detta. Efter ryttarna åkte först bruden med prästfrun, därefter brudtärnorna och sist övrigt kvinnfolk.

Innan bruden gick över kyrktröskeln, skulle hon oförmärkt råka tappa ett mynt, varigenom hon lärnade alla gamla sorger bakom sig. På väg upp till altaret fick brudparet inte se sig om, ty då såg de redan efter en annan. Under vigseln hölls över brudparet en "pall", uppburen av två brudriddare och två tjänor. De intresserade åskådarna kunde se, vem som skulle bli rogerande i huset, den som stod närmast altaret med fötterna.

När man kom hem till gården, var en äreport rest vid grinden och vid förstuttrappan två låga, avskarade gömmor med endast toppändan kvar. Vid gästbudet satt männen på den ena och kvinnfolken på den andra sidan. Placeringen tog grundlig tid, ty god ton fordrade, att man inte endast krusade, utan man gånade sig, och värdarna fick leza

rätt på gästerna på de underligaste ställen. Trots denna skenbara blygsamhet fordrade man minsann att bli rätt placerad. Varje rätt spelades in med en skänklåt, och maten frambar under höjande och sänkande efter takten med gravetotiska steg. Under flera århundraden har matsedeln varit följande:

1) kokt gädda, vanligen utan potatis, som ansågs alltför simpelt, 2) oxkött med samma sås som till fisken, 3) soppa med rötter och klomp, 4) oxstek med rödbetor, 5) svinstek, ju fetare desto finare, 6) mandeltårter, 7) smörbakelser, och 8) risgrynskaka, varmed alla bondkalas måste avalutas.

Endast en skål utbringades, den för brudparet, och det skulle ske mellan de båda stekrätterna. Därvid påmindes de närvarande om de kostnader, som ett nygift par möttes av vid sin bosättning, och uppmanades gästerna att bidra till "brudskålen". Gävorna uppsamlades, de närmaste gav vanligen in natura, som "ett kriter på vandra slage". Då prästen ljudligt skulle uppge varje gävas storlek, så måste många ta ett djupare tag i plånboken, än hans tillgångar medgav. Under hela denna seremoni stod bruden med en silverpokal i handen, skålade och neg för varje givare.

När allt var undanstökat, reste sig gästerna, och då var det värdarnas tur att gömma sig, letas reda på och släpas in för övligt tack för maten. Så snart salen blivit uttröjd, vidtog dansen. Sent på natten dansades bruden bort, varpå brudgummen sprang fram, tog ungnor med sig och försvann.

Riktiga bröllop skulle vara i dagarna tre.

Ivar Åkerfeldt

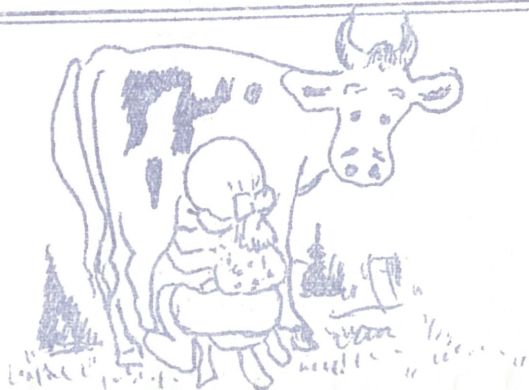

ELLEN CARLSSON

En av Gillets äldre medlemmar har efter en längre tids sjukdom stilla avlidit den 6 april 1968.

Ellen har så länge krafterna stod henne bi alltid arbetat för Gillets bästa genom att skänka gåvor till tombolor såsom mattor etc. som hon själv hade värt.

En sista hälsning och ett varmt tack framfördes vid graven å Gillets vägnar av Georg Malmkvist.

FRÅN ARBETSFÄLTET.

Annandag-pingst kommer Folkdanslaget traditionsenligt att ha uppvisning för de gamla som under flera år bott i Botkyrka Alderdomshem invid kyrkan men som nu har flyttat över till det nya hemmet Allegården i Tumba där alltså uppvisningen skall äga rum.

MIDSOMMAR.

Så är det dags att tänka på förberedelserna till Gillets midsommarfest vid Trädgårdstorp.

Vad som tidigare efterlysts så är det handarbeten och handaslöjd till Hembygdstombolan. Vad Du ev. kan bidra med till Tombolan, Meddela Ingegärd Tel. 7780849 Eva Tel. 433672 snarast möjligt.

Eva Tel. 433672

Vad som nu börjar bli aktuellt så är det bidrag till kaffeserveringen såsom bröd, kakor, kaffe och sosker. Meddela om dina bidrag till ovan angivna telefonnummer.

Tänk på att det är Midsommarfesten som skall trygga vårt Gilles ekonomi.

Vi hoppas också på Din personliga medverkan under festdagarna i midsommar vid Trädgårdstorp.

Kvartalsmöte

äger rum på Logen Fredagen den 31 maj kl. 19,30.

O.B.S. Viktiga frågor som gäller Midsommarfesten etc.

Har du några nya och glada programtips till midsommarfesten, kom fram med dem på mötet.

Gåvor

En unik brandyna som tillhört Ängsgården på Fittja. Skänkt av Fru Lena von Strauss.

1.5 METER

DATA ATT MINNAS I VÅR BYGD:

Den 1 nov 1967 flyttade den första familjen in i Tullinge Centrum

Den 5 nov. 1967 fick Tullinge sin första bank. Svenska Handelsbanken öppnade avdelningskontor i Tullinge Centrum.

Den 12-13 febr. 1968 flyttade de gamla pensionärerna i Botkyrka Alderdomshem vid Kyrkan in i det nya Hemmet Allegården i Tumba.

Den 12 maj 1968 började pendeltrafiken Kungsängen-Södertälje S. En historisk händelse kallade KSL-direktören Gunnar Hjerne pendelpremiären (som betyder tätare och snabbare förbindelse)

Redaktör Georg Malmkvist, Domherrevägen 2. Tullinge, Tel. 7781711.